

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

27 février 2014

PROJET DE LOI SPÉCIALE

portant modification de la loi spéciale du
6 janvier 1989 sur la Cour constitutionnelle

PROPOSITION DE LOI SPÉCIALE

modifiant la loi spéciale
du 6 janvier 1989
sur la Cour constitutionnelle,
en vue de garantir une présence équilibrée
des deux sexes parmi les membres
de cette Cour

RAPPORT

FAIT AU NOM DE LA COMMISSION DE RÉVISION DE
LA CONSTITUTION ET DE LA RÉFORME
DES INSTITUTIONS
PAR
M. **Bruno VAN GROOTENBRULLE** ET
MME **Kristien VAN VAERENBERGH**

Documents précédents:

Doc 53 **3346/ (2013/2014):**

001: Projet transmis par le Sénat.
002: Amendements.

Voir aussi:

004: Texte corrigé par la commission.

Doc 53 **2420/ (2011/2012):**

001: Proposition de loi spéciale de Mme Brems et consorts.

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

27 februari 2014

ONTWERP VAN BIJZONDERE WET

tot wijziging van de bijzondere wet van
6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof

VOORSTEL VAN BIJZONDERE WET

tot wijziging van de bijzondere wet
van 6 januari 1989
op het Grondwettelijk Hof,
om een evenwichtige aanwezigheid
van beide geslachten onder de leden
van het Grondwettelijk Hof te waarborgen

VERSLAG

NAMENS DE COMMISSIE VOOR DE HERZIENING
VAN DE GRONDWET EN DE HERVORMING
VAN DE INSTELLINGEN
UITGEBRACHT DOOR
DE HEER **Bruno VAN GROOTENBRULLE** EN
MEVROUW **Kristien VAN VAERENBERGH**

Voorgaande documenten:

Doc 53 **3346/ (2013/2014):**

001: Ontwerp overgezonden door de Senaat.
002: Amendementen.

Zie ook:

004: Tekst verbeterd door de commissie.

Doc 53 **2420/ (2011/2012):**

001: Voorstel van bijzondere wet van mevrouw Brems c.s.

8361

**Composition de la commission à la date de dépôt du rapport/
Samenstelling van de commissie op de datum van indiening van het verslag**

Président/Voorzitter: André Flahaut

A. — Titulaires / Vaste leden:

N-VA Peter Dedecker, Daphné Dumery, Kristien Van Vaerenbergh, Ben Weyts
 PS André Flahaut, André Frédéric, Bruno Van Grootenbrulle, Christiane Vienne
 CD&V Gerda Mylle, Raf Terwingen
 MR Daniel Bacquelaine, Charles Michel
 sp.a Renaat Landuyt
 Ecolo-Groen Muriel Gerkens
 Open Vld Luk Van Biesen
 VB Barbara Pas
 cdH Christian Brotcorne

B. — Suppléants / Plaatsvervangers:

Siegfried Bracke, Sophie De Wit, Theo Francken, Jan Jambon, Peter Luykx
 Isabelle Emmery, Olivier Henry, Karine Lalieux, André Perpète
 Sonja Becq, Roel Deseyn, Stefaan Vercaemer
 François-Xavier de Donnea, Kattrin Jadin, Marie-Christine Marghem
 Caroline Gennez, Bruno Tobback
 Eric Jadot, Stefaan Van Hecke
 Patrick Dewael, Bart Somers
 Gerolf Annemans, Rita De Bont
 Catherine Fonck, N

N-VA	:	Nieuw-Vlaamse Alliantie
PS	:	Parti Socialiste
MR	:	Mouvement Réformateur
CD&V	:	Christen-Democratisch en Vlaams
sp.a	:	socialistische partij anders
Ecolo-Groen	:	Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales – Groen
Open Vld	:	Open Vlaamse liberalen en democraten
VB	:	Vlaams Belang
cdH	:	centre démocrate Humaniste
FDF	:	Fédéralistes Démocrates Francophones
LDD	:	Lijst Dedecker
MLD	:	Mouvement pour la Liberté et la Démocratie
INDEP-ONAFH	:	Indépendant-Onafhankelijk

Abréviations dans la numérotation des publications:		Afkortingen bij de nummering van de publicaties:	
DOC 53 0000/000:	Document parlementaire de la 53 ^e législature, suivi du n ^o de base et du n ^o consécutif	DOC 53 0000/000:	Parlementair document van de 53 ^e zittingsperiode + basisnummer en volgnummer
QRVA:	Questions et Réponses écrites	QRVA:	Schriftelijke Vragen en Antwoorden
CRIV:	Version Provisoire du Compte Rendu intégral	CRIV:	Voorlopige versie van het Integraal Verslag
CRABV:	Compte Rendu Analytique	CRABV:	Beknopt Verslag
CRIV:	Compte Rendu Intégral, avec, à gauche, le compte rendu intégral et, à droite, le compte rendu analytique traduit des interventions (avec les annexes)	CRIV:	Integraal Verslag, met links het definitieve integraal verslag en rechts het vertaald beknopt verslag van de toespraken (met de bijlagen)
PLEN:	Séance plénière	PLEN:	Plenum
COM:	Réunion de commission	COM:	Commissievergadering
MOT:	Motions déposées en conclusion d'interpellations (papier beige)	MOT:	Moties tot besluit van interpellaties (beigekleurig papier)

Publications officielles éditées par la Chambre des représentants

Commandes:
 Place de la Nation 2
 1008 Bruxelles
 Tél. : 02/ 549 81 60
 Fax : 02/549 82 74
 www.lachambre.be
 courriel : publications@lachambre.be

Officiële publicaties, uitgegeven door de Kamer van volksvertegenwoordigers

Bestellingen:
 Natieplein 2
 1008 Brussel
 Tel. : 02/ 549 81 60
 Fax : 02/549 82 74
 www.dekamer.be
 e-mail : publicaties@dekamer.be

Les publications sont imprimées exclusivement sur du papier certifié FSC

De publicaties worden uitsluitend gedrukt op FSC gecertificeerd papier

SOMMAIRE	Pages
Introduction	4
I. Exposés introductifs	4
A. Projet de loi spéciale portant modification de la loi spéciale du 6 janvier 1989 sur la Cour constitutionnelle (DOC 53 3346/001).....	4
B. Proposition de loi spéciale modifiant la loi spéciale du 6 janvier 1989 sur la Cour constitutionnelle, en vue de garantir une présence équilibrée des deux sexes parmi les membres de cette Cour (DOC 53 2420/001)	5
II. Discussion générale.....	6
III. Discussion des articles.....	11
IV. Votes.....	12

INHOUD	Blz.
Inleiding	4
I. Inleidende uiteenzettingen	4
A. Ontwerp van bijzondere wet tot wijziging van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof (DOC 53 3346/001)	3 4
B. Voorstel van bijzondere wet tot wijziging van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof, om een evenwichtige aanwezigheid van beide geslachten onder de leden van het Grondwettelijk Hof te waarborgen (DOC 53 2420/001)	5
II. Algemene bespreking	6
III. Artikelsgewijze bespreking.....	11
IV. Stemmingen	12

MESDAMES, MESSIEURS,

INTRODUCTION

Votre commission a consacré sa réunion du 18 février 2014 à la discussion du présent projet de loi spéciale, transmis par le Sénat, et de la présente proposition de loi spéciale jointe.

Votre commission a constaté qu'il y avait lieu d'apporter au texte transmis par le Sénat un certain nombre de corrections d'ordre technique et linguistique. En application de l'article 105, alinéa 2, du Règlement, votre commission a transmis ces corrections au Sénat, qui a marqué son accord en date du 19 février 2014.

I. — EXPOSÉS INTRODUCTIFS

A. **Projet de loi spéciale portant modification de la loi spéciale du 6 janvier 1989 sur la Cour constitutionnelle (DOC 53 3346/001)**

M. Melchior Wathelet, secrétaire d'État aux Réformes institutionnelles, adjoint au premier ministre, indique que le projet de loi spéciale, transmis par le Sénat, contient, d'une part, des modifications techniques, qui ont pour objectif d'adapter la loi spéciale aux pratiques et à la jurisprudence constantes de la Cour ainsi que de la Cour européenne de Justice, de permettre à la Cour de fonctionner plus efficacement et enfin, de clarifier la loi spéciale du 6 janvier 1989 sur la Cour constitutionnelle.

Parmi ces modifications techniques, l'une d'elle concerne l'actuel article 26, § 4, de la loi spéciale sur la Cour constitutionnelle relatif à la question du concours des droits fondamentaux.

Récemment, l'application de cette disposition semble avoir soulevé deux questions.

La première consistait à savoir si les parties devant le juge ordinaire ou administratif avaient le choix du for ou si le juge était obligé d'appliquer d'office la procédure de concours, même si les parties invoquaient uniquement la violation de la disposition conventionnelle, sans invoquer celle de la disposition constitutionnelle analogue. Cette dernière interprétation est la bonne. Vu l'ambiguïté générée, il semble toutefois souhaitable d'insister sur cette obligation d'application d'office, dans le texte même de l'article 26, § 4, de la loi spéciale.

DAMES EN HEREN,

INLEIDING

Uw commissie heeft haar vergadering van 18 februari 2014 gewijd aan de bespreking van dit door de Senaat overgezonden ontwerp van bijzondere wet en van dit toegevoegde voorstel van bijzondere wet.

Uw commissie heeft vastgesteld dat technische en taalkundige correcties moesten worden aangebracht aan de door de Senaat overgezonden tekst. Uw commissie heeft die correcties, met toepassing van artikel 105, tweede lid, van het Reglement, overgezonden aan de Senaat, die er op 19 februari 2014 mee heeft ingestemd.

I. — INLEIDENDE UITEENZETTINGEN

A. **Ontwerp van bijzondere wet tot wijziging van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof (DOC 53 3346/001)**

De heer Melchior Wathelet, staatssecretaris voor Staatshervorming, toegevoegd aan de eerste minister, geeft aan dat dit door de Senaat overgezonden ontwerp van bijzondere wet wijzigingen van technische aard bevat die tot doel hebben de bijzondere wet aan te passen aan de vaststaande praktijken en de vaste rechtspraak van het Grondwettelijk Hof en van het Europees Hof van Justitie, het Grondwettelijk Hof in staat te stellen efficiënter te werken en de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof te verduidelijken.

Een van die technische wijzigingen betreft het vigerende artikel 26, § 4, van de bijzondere wet op het Grondwettelijk Hof dat betrekking heeft op de samenloop van grondrechten.

Recent blijkt de toepassing van deze bepaling aanleiding te hebben gegeven tot een tweetal vraagpunten.

De eerste vraag die is gerezen, is of de partijen voor de gewone of administratieve rechter een forumkeuze hebben, dan wel of de rechter verplicht is om de samenloopprocedure ambtshalve toe te passen, ook indien de partijen enkel de schending van de verdragsbepaling aanvoeren, maar niet de daarmee analoge grondwetsbepaling. De laatste opvatting is de juiste. Gelet op de gerezen onduidelijkheid, lijkt het evenwel wenselijk om deze verplichting tot ambtshalve toepassing te beklemtonen in de tekst van artikel 26, § 4, van de bijzondere wet.

La deuxième question qui s'est posée concernait la compatibilité de la procédure de concours avec le principe du plein effet du droit de l'Union européenne, suite à l'arrêt Melki et Abdeli de la Cour de Justice de l'Union européenne. Bien que l'article 26, § 4, de la loi spéciale, dans sa formulation actuelle, soit déjà conforme au droit de l'Union, ou du moins susceptible d'une interprétation conforme au droit de l'Union, et afin d'exclure toute discussion, il est toutefois préférable d'insister, dans le texte de cette disposition, sur le fait que le juge ordinaire n'est pas empêché de poser également des questions préjudicielles à la Cour de justice. Cette précision ne peut toutefois induire l'obligation de poser des questions préjudicielles parallèles : en effet, l'obligation pour le juge inférieur de soumettre des questions d'interprétation à la Cour de justice est contraire à la jurisprudence européenne.

Ces différentes modifications visent ainsi à assurer la mise en œuvre effective de la procédure de concours de droits fondamentaux.

D'autre part, quelques modifications visent à instaurer la possibilité d'une procédure électronique.

Enfin, le projet de loi spéciale prévoit que la Cour doit compter au moins un tiers de juges de chaque sexe, autrement dit, qu'au moins quatre des douze juges doivent être de sexe différent. Ce nouvel article entre en vigueur le jour où la Cour compte au moins un tiers de juges de chaque sexe. Jusqu'à cette date, le Roi nomme un juge du sexe le moins représenté quand les deux nominations précédentes n'ont pas augmenté le nombre de juges de ce sexe.

B. Proposition de loi spéciale modifiant la loi spéciale du 6 janvier 1989 sur la Cour constitutionnelle, en vue de garantir une présence équilibrée des deux sexes parmi les membres de cette Cour (DOC 53 2420/001)

Mme Juliette Boulet (Ecolo-Groen) expose que cette proposition de loi spéciale vise à renforcer la présence du sexe le moins représenté dans la composition de la Cour constitutionnelle.

Même si la présence des femmes dans la magistrature augmente chaque année, force est de constater que cette augmentation ne concerne généralement que les premiers échelons de la hiérarchie judiciaire. Au fur et à mesure des instances, la présence des femmes se

Een tweede vraagpunt heeft betrekking op de verenigbaarheid van de samenloopprocedure met het beginsel van de volle werking van het recht van de Europese Unie, als gevolg van het arrest-Melki en Abdeli van het Hof van Justitie van de Europese Unie. Artikel 26, § 4, van de bijzondere wet is in zijn huidige formulering al in overeenstemming is met het Europees Unierecht, of is althans vatbaar voor een Unierechtsconforme interpretatie. Toch verdient het, om elke discussie uit te sluiten, de voorkeur in de tekst van die bepaling te beklemtonen dat de gewone rechter niet wordt verhinderd om ook prejudiciële vragen aan het Hof van Justitie te stellen. Uit die verduidelijking mag evenwel niet worden afgeleid dat parallelle prejudiciële vragen verplicht worden gemaakt: ook de verplichting voor de lagere rechter om interpretatievragen voor te leggen aan het Hof van Justitie is immers in strijd met de Europese rechtspraak.

Die verschillende wijzigingen beogen de effectieve tenuitvoerlegging te verzekeren van de procedure waarbij er samenloop is van fundamentele rechten.

Voorts beogen enkele wijzigingen de invoering van de mogelijkheid van de elektronische procesvoering.

Tot slot bepaalt het ontwerp van bijzondere wet dat het Hof ten minste één derde rechters van elk geslacht moet tellen, dit wil zeggen dat ten minste vier van de twaalf rechters moeten behoren tot een ander geslacht dan de overige rechters. Dit nieuwe artikel treedt in werking op de dag waarop het Hof ten minste een derde rechters van elk geslacht telt. Tot die datum benoemt de Koning een rechter van het minst vertegenwoordigde geslacht wanneer de twee vorige benoemingen het aantal rechters van dat geslacht niet hebben verhoogd.

B. Voorstel van bijzondere wet tot wijziging van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof, om een evenwichtige aanwezigheid van beide geslachten onder de leden van het Grondwettelijk Hof te waarborgen (DOC 53 2420/001)

Mevrouw Juliette Boulet (Ecolo-Groen) deelt mee dat dit voorstel van bijzondere wet ertoe strekt te bepalen dat het geslacht dat in de samenstelling van het Grondwettelijk Hof het minst is vertegenwoordigd, meer rechters moet tellen.

De aanwezigheid van vrouwen in de rechterlijke macht neemt dan wel jaar na jaar toe, toch blijkt dat die toename doorgaans slechts op de laagste echelons van de gerechtelijke hiërarchie betrekking heeft. Hogerop in de hiërarchie zijn er gaandeweg minder vrouwen; dat

raréfié. Il en va ainsi pour la juridiction constitutionnelle belge, où seule une femme siégeait jusque récemment.

La proposition de loi spéciale prévoit la garantie d'une femme au moins au sein des quatre groupes de la composition de la Cour constitutionnelle. Celle-ci se démarque par une parité entre juges néerlandophones et francophones, et entre formations juridique et politique. Ainsi, au moins quatre juges sur douze seraient de sexe féminin.

II. — DISCUSSION GÉNÉRALE

A. Interventions des membres

Mme Daphné Dumery (N-VA) montre peu d'enthousiasme par rapport à l'article 12 du projet de loi spéciale, transmis par le Sénat.

Cette disposition vise en effet à établir un quota minimal de présence de femmes dans la composition de la Cour constitutionnelle. Le législateur spécial constate donc la carence des auteurs des nominations dans cette juridiction jusqu'à présent. Or, les nominations à la Cour s'opèrent sur la base d'une liste double présentée alternativement par la Chambre des représentants et par le Sénat. Le législateur spécial considère donc qu'aucune des deux chambres n'est parvenue à placer les bonnes personnes au bon endroit.

Nul n'est opposé à la présence de femmes dans les fonctions supérieures, dans le secteur privé comme dans le secteur public. Cependant, se fixer des règles de quota minimum, alors que la pratique constante jusqu'à présent a consisté à ne pas tenir compte d'une présence minimale de femmes relève, pour le membre, de l'hypocrisie.

*
* *

Mme Rita De Bont (VB) estime elle aussi que la composition actuelle de la Cour constitutionnelle, qui laisse effectivement trop peu de place aux femmes, ne peut être réparée par la voie d'un quota obligatoire.

De manière générale, son groupe est opposé au principe même du quota obligatoire de présence de femmes. L'octroi d'une fonction importante ne peut s'opérer sur la base de critères différents de celui de la compétence.

is zeker het geval voor het Belgische grondwettelijke rechtscollege, waarin tot voor kort slechts één vrouw zitting had.

Het voorstel van bijzondere wet waarborgt de aanwezigheid van ten minste één vrouw in de vier groepen waaruit het Grondwettelijk Hof is samengesteld. Bij die samenstelling is er pariteit tussen de Nederlandstalige en de Franstalige rechters, en tussen de rechters met een juridische dan wel een politieke achtergrond. Aldus zouden ten minste vier rechters op twaalf vrouw zijn.

II. — ALGEMENE BESPREKING

A. Betogen van de leden

Mevrouw Daphné Dumery (N-VA) is niet echt ingenomen met artikel 12 van het door de Senaat overgezonden ontwerp van bijzondere wet.

Die bepaling is er immers op gericht voor de aanwezigheid van vrouwen in de samenstelling van het Grondwettelijk Hof te voorzien in een minimumquotum. De bijzondere wetgever stelt dus een tekortkoming vast bij degenen die tot dusver zorgen voor de benoemingen voor dat rechtscollege. De benoemingen voor het Grondwettelijk Hof geschieden op basis van een dubbele lijst die afwisselend door de Kamer van volksvertegenwoordigers en de Senaat wordt voorgesteld. De bijzondere wetgever vindt dus dat geen van beide assemblees er is in geslaagd de juiste mensen op de juiste plek te benoemen.

Niemand heeft bezwaar tegen de aanwezigheid van vrouwen in hogere functies, zowel in de privésector als bij de overheid. Regels instellen voor minimumquota, terwijl de vaste praktijk tot dusver is geweest dat geen rekening wordt gehouden met een minimale aanwezigheid van vrouwen, is voor de spreekster hypocriet.

*
* *

Ook mevrouw Rita De Bont (VB) vindt dat de huidige samenstelling van het Grondwettelijk Hof, waarin inderdaad te weinig ruimte wordt gelaten voor vrouwen, niet kan worden bijgestuurd door middel van een verplicht quotum.

Algemeen is haar fractie gekant tegen het principe zelf van verplichte quota in verband met de aanwezigheid van vrouwen. De toekenning van een belangrijke functie mag niet geschieden op grond van andere criteria dan die inzake competentie.

Si l'octroi d'une fonction était effectivement dépendant de la seule compétence, il va de soi, pour Mme De Bont, que les femmes et les hommes composeraient de manière équivalente les juridictions suprêmes.

La composition de la Cour constitutionnelle reflète celle des groupes visés à l'article 34 de la loi spéciale du 6 janvier 1989 sur la Cour constitutionnelle, au sein desquels les juges sont désignés, où les femmes ont également un retard à rattraper. Pour l'oratrice, ce n'est pas une raison d'instaurer, à l'article 38 du projet de loi spéciale, transmis par le Sénat, un mécanisme de ralentissement par lequel l'entrée en vigueur de l'obligation d'un tiers de femmes dans la composition de la Cour est reportée au jour où la Cour compte un tiers de juges de chaque sexe. La période transitoire est d'une durée indéterminée, en raison de l'alinéa 2 de l'article 38 précité.

Si l'objectif des partis traditionnels consiste effectivement à augmenter la présence de femmes dans la composition de la Cour constitutionnelle, la solution la plus naturelle, pour l'intervenante, consiste à présenter des listes doubles suffisamment composées de femmes, en application de l'article 32 de la loi spéciale précitée. Les mêmes partis qui s'affirment, par le présent projet de loi spéciale, comme sensibles au genre, n'ont pas présenté suffisamment de femmes pour garantir une composition équilibrée de la Cour. Un simple engagement politique aurait pu être pris de nommer plus de femmes dans l'avenir.

Parallèlement, le groupe auquel l'oratrice appartient, montre une réserve certaine par rapport à la Cour constitutionnelle elle-même. La Sixième Réforme de l'État a en effet donné à la Cour des pouvoirs tellement étendus que l'autonomie des entités fédérées est menacée.

*
* *

Mme Christiane Vienne (PS) oppose aux deux précédentes intervenantes que la politique des quotas obligatoires de femmes a fait ses preuves. Pour s'en convaincre, il suffit de constater la composition actuelle des Chambres législatives et de sonder la situation dans les pays qui n'ont pas agi de la même manière. Les inégalités entre femmes et hommes sont persistantes.

Les quotas n'ont jamais eu pour conséquence de nommer des femmes incompetentes. Jamais personne

Mocht de toekenning van een functie inderdaad louter afhankelijk zijn van competentie, dan spreekt het volgens mevrouw De Bont voor zich dat de verhouding vrouwen/mannen in de hoge rechtscolleges gelijkwaardig zou zijn.

De samenstelling van het Grondwettelijk Hof weer spiegelt die van de groepen waarin de rechters worden benoemd, overeenkomstig artikel 34 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof, waarin vrouwen ook nog een achterstand hebben in te halen. Voor de spreekster is dat geen reden om in artikel 38 van het door de Senaat overgezonden ontwerp van bijzondere wet een vertragingsmechanisme in te stellen, waardoor de inwerkingtreding van de verplichting tot een derde vrouwen in de samenstelling van het Hof wordt uitgesteld tot de dag waarop het Hof een derde rechters van elk geslacht heeft. De overgangperiode is van onbepaalde duur, gelet op het voornoemde artikel 38, tweede lid.

De traditionele partijen ijveren er dan wel voor méér vrouwen op te nemen in de samenstelling van het Grondwettelijk Hof, de meest natuurlijke oplossing bestaat er volgens de spreekster in ervoor te zorgen dat voldoende vrouwen voorkomen op de lijsten met twee kandidaten als bedoeld in artikel 32 van de voornoemde bijzondere wet. Dezelfde partijen die zich met dit ontwerp van bijzondere wet opwerpen als hoeders van de gendergelijkheid, hebben zelf niet voldoende vrouwen voorgedragen om een evenwichtige samenstelling van het Hof te waarborgen. Men had eenvoudigweg de politieke verbintenis kunnen aangaan om in de toekomst méér vrouwen te benoemen.

Tegelijkertijd staat de fractie waartoe de spreekster behoort, enigszins sceptisch tegenover het Grondwettelijk Hof zelf. De Zesde Staatshervorming heeft het Hof immers dermate ruime bevoegdheden toebedeeld dat de autonomie van de deelstaten in gevaar is.

*
* *

Mevrouw Christiane Vienne (PS) werpt de vorige twee spreeksters tegen dat de beleidsmaatregel inzake verplichte vrouwenquota zijn nut heeft bewezen. Wie daaraan twijfelt, moet acht slaan op de huidige samenstelling van de wetgevende Kamers en op de situatie in de landen die niet op dezelfde manier te werk zijn gegaan. Op vele vlakken blijft de ongelijkheid tussen man en vrouw bestaan.

De quota hebben er nooit toe geleid dat vrouwen zijn benoemd die incompetent bleken te zijn. Nooit heeft

n'a imputé à la présence des femmes un mauvais fonctionnement du parlement. Affirmer que la présence des femmes nuit à la désignation de personnes compétentes revient à pérenniser le machisme, pour Mme Vienne. Il en va également dans le monde de la justice, où un certain modèle patriarcal s'inscrit encore en filigrane. Le fonctionnement des institutions reste encore souvent fondé sur la cooptation.

Pour le membre, il n'est à ce stade pas possible d'aller plus loin que le régime projeté. Les nominations à la Cour constitutionnelle ne sont pas fréquentes, entre autres en raison d'une mise à la pension à un âge élevé.

L'intervenante énonce également sa préoccupation quant à une suppression de l'obligation de prononcer l'arrêt en audience publique. Le prononcé en séance publique a une valeur symbolique importante pour l'ensemble de la société. Une seule publication sur le site Internet de la Cour constitutionnelle n'est pas nécessairement compatible avec l'accès universel à la justice. Même si ceux qui sont intéressés par l'arrêt disposent souvent d'un accès à l'Internet, un problème de principe se pose ici.

*
* *

Mme Karin Temmerman (sp.a) souscrit aux observations de Mme Vienne. Il existe autant de femmes que d'hommes compétents. La pratique montre toutefois que le plafond de verre subsiste. Les quotas ont démontré leur efficacité dans la composition des Chambres législatives. Auparavant, les partis politiques étaient nettement moins à la recherche de femmes de qualité, susceptibles de figurer sur les listes électorales.

La modification projetée est pour une part symbolique. Il est utile de montrer à la société et aux organisations défendant les intérêts des femmes que l'on tient compte de la nécessité d'une composition sensible au genre.

*
* *

Pour *M. Ben Weyts (PS)*, les auteurs de la proposition de loi spéciale initiale cherchent surtout à se protéger d'eux-mêmes. Jusqu'à présent, la présentation des candidats à un poste de juge constitutionnel a toujours eu lieu sur la base d'une décision des Chambres législatives, lesquelles ont décidé, à la demande des partis, de

ieemand het aan de aanwezigheid van vrouwen toegeschreven dat het parlement slecht zou werken. Wie stelt dat de aanwezigheid van vrouwen de aanstelling van competente mensen verhindert, bestendigt volgens de spreker de machocultuur. Hetzelfde gaat het eraan toe bij het gerecht, waar een zeker patriarchaal model nog hoog aangeschreven staat. De werking van de instellingen stoelt nog al te vaak op coöptatie.

Voor het lid is de in uitzicht gestelde regeling momenteel de hoogst haalbare. Benoemingen bij het Grondwettelijk Hof doen zich niet vaak voor, onder meer wegens de hoge leeftijd waarop de magistraten met pensioen gaan.

De spreker heeft ook vragen bij de overwogen afschaffing van de verplichting om het arrest uit te spreken tijdens een openbare zitting. Die openbaarheid heeft voor de hele samenleving een belangrijke symbolische waarde. Het louter publiceren van de arresten van het Grondwettelijk Hof op de website ervan volstaat niet noodzakelijk om de universele toegang tot de rechtsbedeling te waarborgen. Hoewel degenen die bij het arrest betrokken zijn, doorgaans over een internetverbinding beschikken, gaat het hier om een principiële aangelegenheid.

*
* *

Mevrouw Karin Temmerman (sp.a) gaat akkoord met de opmerkingen van mevrouw Vienne. Voor elke competente man bestaat er een competente vrouw. In de praktijk blijkt het glazen plafond echter moeilijk te doorbreken. De quota zijn doeltreffend gebleken wat de samenstelling van de wetgevende Kamers betreft. Voordien zochten de politieke partijen slechts zelden competente vrouwen voor hun kieslijsten.

De in uitzicht gestelde wijziging is deels symbolisch. Het kan geen kwaad de samenleving en de organisaties die de vrouwenbelangen behartigen, duidelijk te maken dat met de noodzaak van een gendergelijke samenstelling rekening wordt gehouden.

*
* *

De heer Ben Weyts (N-VA) is van mening dat de indieners van het oorspronkelijke voorstel van bijzondere wet zich vooral tegen zichzelf willen beschermen. Tot dusver werden de kandidaten voor het ambt van rechter in het Grondwettelijk Hof altijd voorgedragen op basis van een beslissing van de wetgevende Kamers, die op

faire figurer sur les listes destinées au Roi des candidats de sexe masculin.

Les partis qui ont déposé, initialement, la proposition de loi spéciale au Sénat ont donc chaque fois considéré qu'un candidat de sexe masculin était le plus compétent pour devenir juge constitutionnel. Pourquoi ces partis ne prennent-ils pas simplement l'engagement de présenter à l'avenir plus de candidats de sexe féminin ? Un critère autre que celui de la compétence doit-il vraiment rentrer en ligne de compte ? Pourquoi avoir retenu, à l'article 38 du projet de loi spéciale, transmis par le Sénat, une règle d'entrée en vigueur et une disposition transitoire ôtant toute substance à la règle visée à l'article 12 du même projet ?

B. Réponses du secrétaire d'État

Le secrétaire d'État rappelle d'abord que les présentations de liste double s'opèrent à la majorité des deux tiers des suffrages des membres présents, conformément à l'article 32, alinéa 1er, de la loi spéciale du 6 janvier 1989 sur la Cour constitutionnelle. La responsabilité d'avoir présenté principalement des candidats de sexe masculin est dès lors collective.

Les quotas ont tout d'un mal nécessaire. C'est un mal car des critères extrinsèques à la qualité du candidat sont pris en considération. C'est nécessaire car sans ces quotas, la présence des femmes n'est en aucune manière garantie.

Pour le secrétaire d'État, la suppression de l'obligation de prononcer l'arrêt en audience publique ne saurait poser de difficulté. En réalité, nul n'assiste jamais aux prononcés des arrêts, notamment parce que ceux-ci sont publiés sur le site Internet de la Cour. Il y a plus de logique à lire à tête reposée un arrêt, souvent complexe, qu'à en écouter la lecture. Cependant, le secrétaire d'État tient au principe de publicité de la justice, qui est une garantie fondamentale visant à éviter qu'elle ne soit rendue de manière secrète. L'efficacité ne saurait s'opérer au préjudice d'une bonne administration de la justice.

verzoek van de partijen hebben beslist om op de voor de Koning bestemde lijsten kandidaten van het mannelijk geslacht op te nemen.

De partijen die het oorspronkelijke voorstel van bijzondere wet in de Senaat hebben ingediend, hebben dus telkenmale geoordeeld dat een kandidaat van het mannelijk geslacht bij uitstek geschikt was om rechter te worden in het Grondwettelijk Hof. Waarom verbinden die partijen zich er niet gewoon toe in de toekomst méér kandidaten van het vrouwelijk geslacht voor te dragen? Moet werkelijk nog een ander criterium dan de competentie gelden? Waarom wordt in artikel 38 van het door de Senaat overgezonden ontwerp van bijzondere wet een inwerkingtredings- en een overgangsbepaling opgenomen die de bij artikel 12 van datzelfde ontwerp beoogde regel onderuithaalt ?

B. Antwoorden van de staatssecretaris

De staatssecretaris herinnert er in de eerste plaats aan dat de lijsten met twee kandidaten worden voorgedragen op basis van een tweederdemeerderheid van de aanwezige leden van de wetgevende Kamers, overeenkomstig artikel 32, eerste lid, van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof. Wanneer hoofdzakelijk kandidaten van het mannelijk geslacht zijn voorgedragen, is dat dus een collectieve verantwoordelijkheid.

De quota hebben alles weg van een "noodzakelijk kwaad": een "kwaad" omdat rekening wordt gehouden met criteria die niets van doen hebben met de hoedanigheid van de kandidaat, en "noodzakelijk" omdat de aanwezigheid van vrouwen zonder die quota geenszins gewaarborgd is.

Volgens de staatssecretaris zal het wegvallen van de verplichting om het arrest in openbare terechtzitting uit te spreken, geen problemen opleveren. In de praktijk woont niemand de uitspraak van de arresten bij, onder meer omdat die arresten worden bekendgemaakt op de website van het Hof. Het is logischer dat men een — vaak complex — arrest in alle rust leest, veeleer dan de voorlezing ervan te aanhoren. Niettemin houdt de staatssecretaris vast aan het principe van de openbaarheid van het gerecht; dit is een fundamentele waarborg om te voorkomen dat in het geniep recht wordt gesproken. Efficiëntie mag niet ten koste gaan van een correcte rechtsbedeling.

C. Répliques

Même si *Mme Juliette Boulet (Ecolo-Groen)* aurait voulu aller plus loin dans les garanties de présence de femmes dans la composition de la Cour constitutionnelle, elle soutiendra la première étape que constitue le présent projet de loi spéciale.

Mme Daphné Dumery (N-VA) n'est pas convaincue par les réponses du secrétaire d'État et persiste à refuser la politique des quotas. Elle-même considère devoir son siège de députée non à cette politique mais bien à la confiance que son parti a pu lui donner en lui réservant une place sur la liste électorale. Quand peut-on affirmer qu'un quota n'est plus nécessaire? Pourquoi ne pas prendre en considération le fait que de plus en plus de femmes sortent des universités et présentent toutes les garanties de compétence?

M. Ben Weyts (N-VA) demande aux partis qui ont soutenu des candidats à une nomination à la Cour constitutionnelle pourquoi ils n'ont pas considéré comme nécessaire, à l'époque, de faire primer le sexe sur la compétence.

Mme Christiane Vienne (PS) estime qu'il existe toutes sortes de raisons sociologiques qui expliquent que les hommes, quelle que soit leur sensibilité politique, choisissent des hommes. Le membre renvoie à des études, menées entre autres aux États-Unis, qui corroborent cet état de fait. Les inégalités ont tendance à se perpétuer, de génération en génération.

Le secrétaire d'État note qu'un membre de la Chambre des représentants ne doit pas son siège au parti qui le choisit mais au peuple qui l'élit.

Ce n'est pas parce qu'un candidat est de sexe féminin qu'il est moins compétent qu'un candidat de sexe masculin. En outre, l'obligation instituée par l'article 12 du projet de loi spéciale ne concerne pas le candidat élu mais le candidat présenté. Cette obligation lui semble proportionnée tenant compte de la durée du mandat de juge constitutionnel.

M. Ben Weyts (N-VA) indique que si son groupe est composé en majorité de membres de sexe féminin, c'est en raison du choix de l'électeur. C'est lui qui a déterminé que ces membres étaient les plus compétents. Pour M. Weyts, les lois ne pourront jamais rien contre les problèmes psychologiques des décideurs politiques.

C. Replieken

Hoewel *mevrouw Juliette Boulet (Ecolo-Groen)* verder had willen gaan in de gewaarborgde aanwezigheid van vrouwen bij de samenstelling van het Grondwettelijk Hof, zal zij de eerste stap daartoe, met name dit ontwerp van bijzondere wet, steunen.

Mevrouw Daphné Dumery (N-VA) vindt de antwoorden van de staatssecretaris onbevredigend en blijft een tegenstander van het quotabeleid. Zij heeft de stellige indruk dat zij haar zetel van volksvertegenwoordiger niet dankt aan dat beleid, maar wel aan het vertrouwen dat haar partij in haar heeft gesteld door haar op de kieslijst te plaatsen. Wanneer kan men stellen dat een quorum niet langer noodzakelijk is? Waarom zou men geen rekening houden met het feit dat steeds meer vrouwen een universitair diploma halen en over alle bekwaamheidstoeven beschikken?

De heer Ben Weyts (N-VA) vraagt aan de partijen die kandidaten hebben gesteund voor een benoeming in het Grondwettelijk Hof, waarom zij het indertijd niet nodig hebben geacht voorrang te geven aan het genderelement, veeleer dan aan de bekwaamheid van de kandidaten.

Mevrouw Christiane Vienne (PS) meent dat allerlei sociologische redenen kunnen worden aangevoerd om te verklaren dat mannen — ongeacht hun politieke strekking — kiezen voor mannen. Het lid verwijst naar (onder meer Amerikaanse) onderzoeken die dat feit onderbouwen. Men heeft de neiging ongelijkheden te bestendigen van generatie op generatie.

De staatssecretaris wijst erop dat een kamerlid zijn zetel niet dankt aan de partij die het lid uitkiest, maar wel aan het volk dat hem of haar verkiest.

Het is niet omdat een kandidaat van het vrouwelijke geslacht is, dat zij minder bekwaam is dan een mannelijke kandidaat. Bovendien geldt de in artikel 12 van het ontwerp van bijzondere wet opgenomen verplichting niet voor een gekozen kandidaat, maar voor een voorgedragen kandidaat. Die verplichting lijkt de staatssecretaris evenredig, gezien de duur van het mandaat van grondwettelijke rechter.

De heer Ben Weyts (N-VA) wijst erop dat zijn fractie grotendeels uit vrouwen bestaat en dat dit de beslissing van de kiezer is. De kiezer heeft beslist dat die leden de bekwaamste zijn. Volgens de heer Weyts zal wetgeving nooit de psychologische problemen van de beleidsmakers kunnen oplossen.

M. André Flahaut, président, attire l'attention des membres sur la solution récemment retenue par le constituant tunisien : la Constitution impose de tendre vers la parité. L'augmentation du nombre de femmes sur les listes est commune à tous les partis. Lorsque les listes électorales sont fixées, la détermination finale des élus relèvera toujours du choix de l'électeur.

III. — DISCUSSION DES ARTICLES

CHAPITRE 1ER

Disposition générale

Article 1er

Cette disposition, qui définit le fondement constitutionnel du projet de loi spéciale, n'appelle aucun commentaire.

CHAPITRE 2

Modifications de la loi spéciale du 6 janvier 1989 sur la Cour constitutionnelle

Art. 2 à 11

Ces dispositions, qui apportent des modifications à la procédure devant la Cour constitutionnelle et qui corrigent certains renvois, n'appellent aucun commentaire.

Art. 12

Cette disposition instaure l'obligation de compter au moins un tiers de juges de chaque sexe dans la composition de la Cour constitutionnelle.

Mme Daphné Dumery (N-VA) et consorts introduisent l'amendement n° 1 (DOC 53 3346/002), afin d'omettre cette disposition. L'auteur principal s'en est déjà expliquée au cours de la discussion générale.

Le secrétaire d'État s'en tient au texte transmis par le Sénat.

Art. 13 à 36

Ces dispositions, qui apportent d'autres modifications à la procédure devant la Cour constitutionnelle et qui corrigent d'autres renvois, ne suscitent aucune observation.

De heer André Flahaut, voorzitter, wijst de leden op de oplossing die onlangs in de Tunesische Grondwet is opgenomen, met name de verplichting naar pariteit te streven. Bij alle partijen zijn meer vrouwen op de kieslijsten geplaatst. Nadat de kieslijsten zijn samengesteld, is het nog steeds de kiezer die het laatste woord heeft over wie wordt verkozen.

III. — ARTIKELSGEWIJZE BESPREKING

HOOFDSTUK 1

Algemene bepaling

Artikel 1

Over dit artikel, dat de constitutionele grondslag van dit ontwerp van bijzondere wet bepaalt, worden geen opmerkingen gemaakt.

HOOFDSTUK 2

Wijzigingen van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof

Art. 2 tot 11

Over deze artikelen, die wijzigingen aanbrengen in de procedure voor het Grondwettelijk Hof en die bepaalde doorverwijzingen rechtzetten, worden geen opmerkingen gemaakt.

Art. 12

Dit artikel bepaalt dat het Grondwettelijk Hof "ten minste een derde rechters van elk geslacht" moet tellen.

Mevrouw Daphné Dumery (N-VA) c.s. dient amendement nr. 1 (DOC 53 3346/002) in, dat ertoe strekt dit artikel weg te laten. De hoofdindienster heeft een en ander al toegelicht tijdens de algemene bespreking.

De staatssecretaris blijft bij de door de Senaat overgezonden tekst.

Art. 13 tot 36

Deze artikelen brengen andere wijzigingen aan in de procedure voor het Grondwettelijk Hof en verbeteren andere verwijzingen. Er worden geen opmerkingen over gemaakt.

CHAPITRE 3

Entrée en vigueur

Art. 37

Cet article, qui confère au Roi le pouvoir de définir l'entrée en vigueur de plusieurs dispositions du projet de loi spéciale, n'appelle aucun commentaire.

Art. 38

Cette disposition définit les modalités d'entrée en vigueur de la nouvelle composition de la Cour constitutionnelle, définie par l'article 12 du projet de loi spéciale, et institue un régime transitoire.

Pour les raisons déjà évoquées au cours de la discussion générale, *Mme Daphné Dumery (N-VA) et consorts* introduisent l'*amendement n° 2* (DOC 53 3346/002), afin d'omettre cette disposition.

IV. — VOTES

Les articles 1er à 11 sont successivement adoptés par 13 voix et une abstention.

L'article 12 est adopté par 10 voix contre 4.

En raison de l'adoption de l'article 12, l'amendement n° 1 est sans objet.

Les articles 13 à 37 sont successivement adoptés par 13 voix et une abstention.

L'article 38 est adopté par 10 voix contre 4.

En raison de l'adoption de l'article 38, l'amendement n° 2 est sans objet.

*
* *

L'ensemble du projet de loi spéciale, ainsi corrigé, est adopté par 10 voix et 4 abstentions.

HOOFDSTUK 3

Inwerkingtreding

Art. 37

Dit artikel machtigt de Koning om de datum van inwerkingtreding van diverse bepalingen van het ontwerp van bijzondere wet vast te stellen. Er worden geen opmerkingen over gemaakt.

Art. 38

Dit artikel stelt de inwerkingtreding vast van de nieuwe samenstelling van het Grondwettelijk Hof, als bepaald bij artikel 12 van het ontwerp van bijzondere wet, en voorziet in een overgangsregeling.

Om de al tijdens de algemene bespreking vermelde redenen dient *mevrouw Daphné Dumery (N-VA) c.s. amendement nr. 2* (DOC 53 3346/002) in, waarmee beoogd wordt dit artikel te doen vervallen.

IV. — STEMMINGEN

De artikelen 1 tot 11 worden achtereenvolgens aangenomen met 13 stemmen en 1 onthouding.

Artikel 12 wordt aangenomen met 10 tegen 4 stemmen.

Dientengevolge vervalt amendement nr. 1.

De artikelen 13 tot 37 worden achtereenvolgens aangenomen met 13 stemmen en 1 onthouding.

Artikel 38 wordt aangenomen met 10 tegen 4 stemmen.

Dientengevolge vervalt amendement nr. 2.

*
* *

Het gehele, aldus verbeterde ontwerp van bijzondere wet, wordt aangenomen met 10 stemmen en 4 onthoudingen.

En conséquence, la proposition de loi spéciale jointe (DOC 53 2420/001) est devenue sans objet.

Les rapporteurs,

Le président,

Bruno VAN GROOTENBRULLE André FLAHAUT
Kristien VAN VAERENBERGH

Dispositions nécessitant des mesures d'exécution (Rgt, art. 78.2, alinéa 4):

art. 20

Het toegevoegde voorstel van bijzondere wet (DOC 53 2420/001) vervalt bijgevolg.

De rapporteurs,

De voorzitter,

Bruno VAN GROOTENBRULLE André FLAHAUT
Kristien VAN VAERENBERGH

Bepalingen die uitvoeringsmaatregelen vergen (Rgt, art. 78.2, vierde lid):

art. 20